

Aan de gemeente Hellendoorn
T.a.v. de heer F. Baars
Postbus 200
7440 AE NIJVERDAL

29 april 2014

Referentie: SJD/e0323075a/HJH/vg

GEMEENTE HELLENDOORN	
Behand.: F. Baars	
30 APR 2014	
A / ☒ Stuk	Trefw.:
Werkpr.:	
Kopie aan: BW/DT, ATI	
Archief D / N. ☒ Vertr.:	

Betreft: Accountantsverslag 2013

Geachte heer Baars,

Hierbij doen wij u twee exemplaren toekomen van ons accountantsverslag naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole 2013 bij gemeente Hellendoorn. Wij hebben tevens stukken toegezonden naar de griffie.

Wij vertrouwen erop u hiermee van dienst te zijn geweest.

Hoogachtend,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

S.J. Dul MSc RA
Director

Bijlagen

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Zuiderzeelaan 53, 8017 JV Zwolle, Postbus 513, 8000 AM Zwolle
T: 088 792 00 38, F: 088 792 94 61, www.pwc.nl

*PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Accountantsverslag 2013 **Volop ontwikkelingen**

*Accountantsverslag 2013
voor
gemeente Hellendoorn*

29 april 2014

Aan de gemeenteraad van de gemeente Hellendoorn
T.a.v. mevrouw drs. K. Zomer
Postbus 200
7440 AE NIJVERDAL

29 april 2014

Referentie: SJD/e0323034/vg

Geachte leden van de gemeenteraad,

Accountantsverslag met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2013

Met genoegen presenteren wij u ons accountantsverslag met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2013 van gemeente Hellendoorn. Dit verslag gaat in op de belangrijkste bevindingen uit onze controle van de jaarrekening van gemeente Hellendoorn. Deze bevindingen zijn besproken met de ambtelijke organisatie en het college van burgemeester en wethouders. Daarnaast hebben wij een toelichting gegeven aan de auditcommissie.

Ons accountantsverslag bestaat uit drie delen. In deel 1 worden de belangrijkste waarnemingen besproken die zijn voortgekomen uit onze controle. In deel 2 geven wij onze visie over de kwaliteit van uw interne beheersing. Deel 3 geeft een overzicht van de ontwikkelingen die naar onze mening in de toekomst voor gemeente Hellendoorn relevant zullen worden. Graag willen we de inhoud van dit verslag bespreken tijdens de raadscommissievergadering op 15 mei 2014. Mocht u in de tussentijd vragen hebben, dan kunt u uiteraard contact met ons opnemen.

Wij willen graag van deze gelegenheid gebruik maken om u en uw medewerkers te bedanken voor de medewerking die we ervaren hebben tijdens onze werkzaamheden.

Met vriendelijke groet,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

S.J. Dul MSc RA
Director

*PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Zuiderzeelaan 53, 8017 JV Zwolle, Postbus 513, 8000 AM Zwolle
T: 088 792 00 38, F: 088 792 94 61, www.pwc.nl*

Inhoudsopgave

1. Belangrijkste controlebevindingen

- 1.1. Een goedkeurende verklaring voor getrouwheid en rechtmatigheid
- 1.2. De door het college gemaakte schattingen bij het opstellen van de jaarrekening zijn aan te merken als evenwichtig
- 1.3. Uw grondexploitaties kennen belangrijke risico's, waardering onzeker
- 1.4. De overige jaarrekeningposten nader bekeken
- 1.5. Uw jaarstukken geven voldoende inzicht
- 1.6. De financiële positie van gemeente Hellendoorn vraagt uw aandacht
- 1.7. Jaarrekening voldoet aan de vereisten uit de WNT

2. Uw interne beheersing is van een voldoende niveau

- 2.1. Wij hebben u afzonderlijk geïnformeerd over de interne beheersing
- 2.2. Er zijn geen bevindingen ten aanzien van uw IT-omgeving
- 2.3. Fraude, fouten en niet-naleving van wet- en regelgeving
- 2.4. Hellendoorn is over op SEPA
- 2.5. Onafhankelijkheid gewaarborgd

3. 2014 en verder

- 3.1. Wij delen een aantal ontwikkelingen met u
- 3.2. Wet Markt en Overheid vanaf juli 2014 van kracht
- 3.3. Gemeente Hellendoorn krijgt in 2016 te maken met nieuwe regelgeving met forse impact op Vpb-plicht

1. Belangrijkste controlebevindingen

Dit onderdeel bevat de belangrijkste bevindingen die zijn voortgekomen uit onze controle en die in onze professionele oordeelsvorming van belang zijn voor u als raad.

1.1. Een goedkeurende verklaring voor getrouwheid en rechtmatigheid

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring verstrekt

Wij hebben onze controle van de jaarrekening 2013 van gemeente Hellendoorn afgerond en hebben een goedkeurende controleverklaring op de aspecten getrouwheid en rechtmatigheid verstrekt, onder voorbehoud van goedkeuring van deze jaarrekening door de raad.

Jaarrekeningproces verloopt steeds beter

De jaarrekeningcontrole 2013 is over het algemeen goed verlopen. De voor onze controle benodigde documenten zoals aangegeven op onze lijst op te leveren stukken, waren bij aanvang van onze controle voor een groot deel beschikbaar. De tijdige beschikbaarheid van deze documenten heeft bijgedragen aan een voorspoedige controle. Wel hebben we geconstateerd dat het (concept) jaarverslag over 2013 niet tijdig beschikbaar was.

Geen omvangrijke controleverschillen ten aanzien van aspect getrouwheid, wel onzekerheid in waardering grondexploitaties

Uit de controle van de jaarrekening 2013 zijn geen omvangrijke controleverschillen gebleken. Wel bestaat een onzekerheid ten aanzien van de waardering van de grondexploitaties. Dit betreft met name de waardering van project 't Lochter III, Hellendoorn-Noord en Kruidenwijk-Zuid. De in de grondexploitaties opgenomen uitgangspunten zijn naar onze mening optimistisch. Dit brengt hiermee ook daadwerkelijk financiële waarderingsrisico's met zich mee in de jaarrekening 2013. Zie hiervoor ook hoofdstuk 1.3.

Op basis van een afweging van de gehanteerde uitgangspunten hebben wij de waardering van deze grondexploitaties als PM-onzekerheid aangemerkt. Naar verwachting blijft de onzekerheid binnen de toleranties voor onzekerheden (3% van de totale lasten, betreft € 2.742.000). Derhalve hebben wij een goedkeurende verklaring op het aspect getrouwheid afgegeven. Wel vragen wij uw nadrukkelijk aandacht voor de waardering van de grondexploitaties in combinatie met de mogelijke risico's.

Daarnaast hebben wij geconstateerd dat een vordering inzake loonkosten ten onrechte niet in de jaarrekening 2013 is verantwoord (€ 74.000).

Ook enkele tekortkomingen ten aanzien van rechtmatigheid

Jaarlijks voert gemeente Hellendoorn rechtsmatigheidsonderzoeken uit volgens een met PwC afgestemd interne controleplan. Op basis van deze onderzoeken en de door ons uitgevoerde controlewerkzaamheden, hebben wij onderstaand de geconstateerde tekortkomingen en onzekerheden weergegeven.

Controleverschillen <u>rechtmatigheid</u>:	Fouten	Onzekerheden
	DT/(CT)	DT/(CT)
	€'000	€'000
Ongesaldeerde getrouwheidsfouten/onzekerheden	74	PM
Bevindingen naleving Europese aanbestedingsrichtlijnen	304	
Totaal	378	PM
In % van de totale lasten	0,4%	PM%
Goedkeuringstoleranties	1%	3%
Oordeel	Goedkeurend	

Conform vorig jaar zijn enkele tekortkomingen geconstateerd in de naleving van Europese aanbestedingsrichtlijnen. Wij hebben het college aanbevolen de interne procedures aan te scherpen op dit aspect. Daarbij dient de interne controle op de naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen te worden verbeterd.

De gemeente heeft de nieuwe Aanbestedingswet toegepast

Op 1 april 2013 is de nieuwe Aanbestedingswet van kracht geworden. Dit is enerzijds van invloed op het inkoopbeleid binnen uw organisatie en anderzijds op de uitvoering van onze controlewerkzaamheden. Wij hebben vastgesteld dat de gemeente het inkoopbeleid en de inkoopprocedure heeft aangepast aan de vereisten van de wet. Hierbij is specifiek aandacht geschonken aan de toepassing van de voorwaarden vanuit de Gids proportionaliteit.

Conform de Kadernota Rechtmatigheid van de Commissie BBV hebben wij voor inkopen onder de Europese aanbestedingsgrens vastgesteld of de toegepaste procedure past binnen de beginselen van de Gids proportionaliteit. Uit onze controle zijn geen onrechtmatigheden gebleken.

Er zijn geen fouten en onzekerheden in de SiSa-bijlage geconstateerd

Jaarlijks is de SiSa-bijlage een onderdeel van uw jaarrekening. Via deze bijlage worden diverse rijksuitkeringen en provinciale uitkeringen verantwoord. Daarmee vormt de SiSa-bijlage de basis voor afwikkeling van deze uitkeringen. Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd met inachtneming van de specifieke instructies die door de Rijksoverheid zijn vastgelegd in de 'Nota verwachtingen accountantscontrole 2013'. Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) gelden voor de SiSa andere, zwaardere, rapporteringstoleranties dan u als raad in uw controleprotocol hebt opgenomen.

Dit om ministeries in staat te stellen de specifieke uitkeringen vast te stellen en de Algemene Rekenkamer van informatie te voorzien. Wij hebben bij onze controle van de SiSa-bijlage bij de jaarrekening 2013 geen afwijkingen geconstateerd. In bijlage A.1 gaan wij nader in op de bevindingen per regeling.

Grondslagen voor financiële verslaggeving en het normenkader zijn aanvaardbaar

De jaarrekening is opgesteld door gemeente Hellendoorn in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten. Als onderdeel van onze controle en met betrekking tot de jaarrekening hebben wij:

- de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving beoordeeld;
- de juistheid en de volledigheid van de toelichtingen beoordeeld; en
- de geschiktheid van het gebruikte normenkader voor rechtmatigheid beoordeeld.

Wij zijn van mening dat de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling en het normenkader voor rechtmatigheid die het college van burgemeester en wethouders heeft gehanteerd bij het opstellen van de jaarrekening 2013 en de totstandkoming van transacties aanvaardbaar zijn.

Toelichting in de jaarrekening zijn juist en volledig

Wij hebben de toelichtingen in de jaarrekening beoordeeld en zijn van mening dat deze in overeenstemming zijn met de vereisten zoals opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

1.2. De door het college gemaakte schattingen bij het opstellen van de jaarrekening zijn aan te merken als evenwichtig

Bij het opstellen van de jaarrekening dient het college belangrijke schattingen aangaande de verslaggeving toe te passen en toe te lichten. We hebben de schattingen die het college heeft gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening 2013 beoordeeld. De onderstaande tabel geeft een overzicht van onze bevindingen met de bijbehorende motivering.

Belangrijkste schattingen	Bevindingen		Toelichting
	2013	2012	
Verwachte levensduur en waardering materiële vaste activa	●	●	De verwachte levensduur van de verschillende activacategorieën en daarmee de afschrijvingspercentages zijn evenwichtig en consistent bepaald en in lijn met hetgeen gebruikelijk is. In 2012 bestond nog een onzekerheid in de waardering van de gemeentelijke commerciële panden. Dit aangezien onvoldoende onderbouwing bestond voor verrichte interne taxaties. In 2013 is een analyse uitgevoerd op basis van de WOZ-waarden. Dit als eerste indruk van mogelijke afwaarderingen. Er zijn gericht taxaties uitgevoerd. Op basis van de verrichte interne analyse en de onderliggende taxaties constateren wij geen materiële risico's in de waardering. Wij kunnen daarom instemmen met de inschattingen van het college.
Waardering financiële vaste activa	●	●	Ten aanzien van de overige financiële vaste activa kunnen wij ons vinden in de inschattingen van het college dat geen sprake is van duurzame waardeverminderingen.
Waardering vorderingen en overlopende activa	●	●	Uit de controle van de vorderingen en overlopende activa zijn geen bevindingen gebleken. Wij kunnen ons vinden in de inschattingen van het college.
Voorzieningen en verplichtingen	●	●	De voorzieningen die opgenomen zijn in de jaarrekening zijn in voldoende mate onderbouwd. Wij kunnen ons vinden in de opgenomen voorzieningen. Voor 2014 is het een aandachtspunt om bij de berekening van de voorziening voor pensioenen van (oud)-wethouders rekening te houden met de aanpassing van de pensioenleeftijd.
Overige schulden en overlopende passiva	●	●	Vanuit de controle van de overige schulden en overlopende passiva komen geen bijzonderheden naar voren.

Controleverschil ●	Voorzichtig ●	Evenwichtig ●	Optimistisch ●	Controleverschil ●
-----------------------	------------------	------------------	-------------------	-----------------------

Aanvaardbare bandbreedte – gebaseerd op materialiteitsoverwegingen

1.3. Uw grondexploitaties kennen belangrijke risico's, waardering onzeker

De grondexploitaties vormen een groot aandeel (ruim 17%) van uw balanstotaal. Daarbij is er landelijk veel aandacht voor de waardering van de grondposities. Grondexploitaties komen veel in het nieuws, verkopen vallen veelal tegen en het risicoprofiel van veel projecten neemt vaak toe. Ook gemeente Hellendoorn ziet daardoor veel ogen op zich gericht en besteedt zorgvuldig aandacht aan adequate interne procedures en bijsturing van projecten. Jaarlijks wordt voor tussentijdse bestuursrapportages een actualisering van de grondexploitaties doorgevoerd. De hierbij gekozen uitgangspunten zijn daarbij de basis voor de waardering in de jaarrekening. Dit is naar onze mening een adequaat proces, waarmee tijdig financiële bijstelling plaats kan vinden in de waardering van de grondexploitaties. Daarbij is per jaareinde een actualisering op hoofdlijnen uitgevoerd.

In onze controle besteden wij eveneens veel aandacht aan de waardering van uw grondexploitaties. In deze paragraaf gaan wij in op onze bevindingen en aandachtspunten naar aanleiding van onze controle.

Waardering is onder meer afhankelijk van schattingen

De waardering van uw grondexploitaties is voor een groot deel afhankelijk van schattingen. Om inzicht te krijgen in de financiële risico's stelt de gemeente exploitatieoverzichten op, waarin een schatting is opgenomen van de te maken kosten en opbrengsten. Aan deze schattingen liggen diverse parameters en uitgangspunten ten grondslag. Hierbij dient te worden gedacht aan het inflatiecijfer waartegen toekomstige kosten en opbrengsten worden gecorrigeerd, gehanteerde rentepercentages, de looptijd van het project (inclusief moment van geplande opbrengsten en kosten) en de uitgifteprijs. Deze parameters bepalen in hoge mate het verwachte financiële resultaat.

In onze jaarrekeningcontrole was de controle van de grondexploitaties een belangrijk aandachtspunt. Met name de inschatting van de genoemde parameters en uitgangspunten heeft daarbij onze aandacht. In de tabel op pagina 11 gaan wij nader in op deze uitgangspunten.

Onzekerheden in de gehanteerde parameters

Bij het actualiseren van de grondexploitaties, maar ook bij het toetsen van de waardering van de niet in exploitatie genomen gronden maakt het college schattingen. Dit op basis van verschillende uitgangspunten en parameters. Wij hebben de gehanteerde uitgangspunten en parameters beoordeeld.

In de tabel op de volgende pagina zijn onze bevindingen weergegeven. Hieruit blijkt dat op een aantal onderdelen behoorlijke onzekerheden bestaan. Gezien het totaal aan onzekerheden hebben wij dit als PM-onzekerheid aangemerkt. De waardering van de grondexploitaties is mogelijk te hoog. Dit is mede afhankelijk van hoe de markt zich in de komende jaren ontwikkelt en in hoeverre de begrote uitgangspunten daadwerkelijk worden gerealiseerd.

De programmering is in stand gehouden, opbrengsten zijn naar latere jaren verschoven

Een belangrijk onderdeel van de grondexploitaties is een inschatting van de in de grondexploitaties opgenomen programmering. Dit wil zeggen de omvang van het verwachte aantal te bouwen woningen/bedrijventerreinen in komende jaren. Voor gemeente Hellendoorn geldt dat dit voornamelijk betrekking heeft op woningbouw en bedrijventerreinen. De grote projecten betreffen hier met name 't Lochter III, Hellendoorn-Noord en Kruidenwijk Zuid.

Onderstaand hebben wij voor deze projecten de boekwaarde per ultimo 2013 weergegeven, inclusief de getroffen voorzieningen en het verwachte resultaat op het project.

Project	Bruto Boekwaarde	Voorziening	Netto boekwaarde	Verwacht resultaat (netto contant)
't Lochter III	€ 17.894.000	€ 0	€ 17.894.000	€ 3.100.000 positief
Kruidenwijk Zuid	€ 4.285.000	-/-€ 680.000	€ 3.605.000	€ 680.000 verlies
Hellendoorn Noord	€ 6.153.000	-/-€ 1.240.000	€ 4.913.000	€ 1.240.000 verlies

Hellendoorn heeft in 2013 de programmering ongewijzigd gelaten. In 2012 is op basis van extern onderzoek (prijzen), de vastgestelde woonvisie, voorlopige verkoopcontracten (moment afname nog niet duidelijk) en mogelijke verkoopkansen in de markt de programmering bijgesteld. Daarbij is ook aangesloten op de bouwafspraken met de provincie. Wel heeft Hellendoorn in 2013 besloten om de verkopen in een aantal gevallen naar latere jaren door te schuiven. Dit heeft veelal een negatief effect op de grondexploitaties. Dit is ook op deze manier verwerkt in de jaarrekening 2013 (en reeds meegenomen in de tweede bestuursrapportage 2013).

Een eerste analyse van de programmering en fasering laat zien dat dit voor de komende jaren naar verwachting een ambitieuze planning betreft, mede door de geringe verkopen in 2011, 2012 en 2013. Door middel van impulsen aan de markt wil het college proberen de verwachte verkopen daadwerkelijk te realiseren. Dit door bijvoorbeeld kortingen te geven op grondprijzen in Hellendoorn-Noord om te kijken of op die manier de vraag toeneemt. Wij hebben begrepen dat er daarnaast diverse belangstellenden zijn voor kavels. Het is daarbij uiteraard onzeker in hoeverre de belangstelling ook daadwerkelijk omgezet kan worden in transacties. Hierbij zijn ook reeds diverse contracten gesloten met ontwikkelaars. Het is hier de vraag op welk moment de grondtransacties daadwerkelijk zullen worden gepasseerd.

Indien in 2014 blijkt dat de aantallen niet gerealiseerd kunnen worden zal door het college tijdig bijstelling plaatsvinden. In de jaarrekening is nog een weerstandsvermogen (bufferreserve) opgenomen van circa € 4,07 mln. Dit is ten behoeve van alle gemeentelijke risico's. In deze bufferreserve is € 2,9 mln. opgenomen voor de grondexploitaties. Op basis van een eerste analyse van de mogelijke risico's in de gemeentelijke projecten zou deze buffer voldoende moeten zijn om eventuele tegenvallende verkoopcijfers in eerste instantie op te kunnen vangen. Bij meer rigoureuze maatregelen (zoals bijvoorbeeld het schrappen van programmering) is deze reserve duidelijk onvoldoende.

't Lochter III kent een verwacht positief resultaat, desondanks loopt u hier mogelijk financiële risico's

Gemeente Hellendoorn neemt met andere partijen deel in de grondexploitatie 't Lochter III (voor 40%). Hellendoorn heeft hierbij de voorfinanciering van de kosten voor haar rekening genomen. Derhalve staat het project voor 100% in de jaarrekening van Hellendoorn opgenomen (totale boekwaarde circa € 17,9 mln.). Het project kent op dit moment een resultaatverwachting van circa € 3,1 mln. winst (tegen 100%). Dit op basis van afspraken over de uitgangspunten met de andere deelnemers in de grondexploitatie. Wij hebben in onze controle gekeken naar de uitgangspunten en constateren daar het volgende:

- In 2013 zijn opbrengsten naar latere jaren doorgeschoven. In de eerste twee jaren (2014 en 2015) wordt voor circa € 600.000 aan verkoopopbrengsten verwacht.

Daarna voor vier jaren circa € 1 mln. per jaar. Vanaf 2019 wordt voor ruim € 4 mln. per jaar aan verkoopopbrengsten verwacht, oplopend naar circa € 4,5 mln./€ 5 mln.

- In de afgelopen jaren zijn er zeer beperkt verkopen gerealiseerd (vrijwel nihil). In combinatie met de huidige economische ontwikkelingen en de landelijke geringe verkopen van bedrijventerreinen is het zeer de vraag of de geplande programmering en fasering realistisch is.
- In de grondexploitatie wordt daarbij in de komende jaren gerekend met een opbrengstenstijging van 3%. Ook dit is naar onze mening erg optimistisch, mede gezien de (landelijke) ontwikkelingen ten aanzien van de prijs van bedrijventerreinen.
- In de komende jaren zal de voorfinanciering door Hellendoorn moeten worden verrekend met mogelijke winsten in het project (kosten worden terugverdiend door verkopen). Door de omvangrijke boekwaarde in combinatie met de vele onzekerheden in het project loopt Hellendoorn hierbij het risico dat de boekwaarde uiteindelijk niet wordt terugverdiend. Dit zal dan voor 60% moeten worden verhaald bij de deelnemers in de grondexploitatie. Dit aspect draagt bij aan het hoge risicoprofiel van het project voor Hellendoorn.
- Het college heeft de waardering in de jaarrekening 2013 gebaseerd op bovenstaande uitgangspunten. Hierbij wordt uitgegaan van de huidige programmering en het daadwerkelijk kunnen realiseren van de programmering (ook in latere jaren). Naar onze mening zijn er behoorlijk wat onzekerheden in het project die een financieel risico met zich meebrengen. Wij hebben in het kader van de jaarrekeningcontrole 2013 deze onzekerheden besproken met de organisatie en het college. Op basis van de huidige inzichten blijven de onzekerheden binnen de door u vastgestelde toleranties. Eventuele wijziging in uitgangspunten zou ervoor zorgen dat het project minder winstgevend wordt. Dit is in het kader van de jaarrekeningcontrole nog geen risico. Alleen indien er essentiële wijzigingen in de uitgangspunten plaats moeten vinden (bijvoorbeeld schrappen van programmering of wijzigen van opzet van het plan) zal dit mogelijk tot een verliesgevend project kunnen leiden.

Op dit moment bestaat deze intentie niet. Tevens is dit dan een besluit dat door de raad moet worden genomen. Op basis hiervan kunnen wij, rekening houdend met de PM-onzekerheid ten aanzien van de waardering van de grondexploitaties, instemmen met de huidige waardering.

Verwerking erfpachtgronden mogelijk niet conform BBV

In de jaarrekening 2013 is voor circa € 0,7 mln. aan erfpachtgronden verwerkt (en gepresenteerd onder de materiële vaste activa). In 2013 is een nieuwe notitie erfpachtgronden door de Commissie BBV uitgegeven. Op basis hiervan bestaat het risico dat op erfpachtgronden afgewaardeerd moet worden indien een lagere marktwaarde bestaat. Dit wordt normaliter berekend op basis van een contante waarde van de toekomstige canonopbrengsten. Door Hellendoorn is deze berekening niet gemaakt. Daarnaast bestaat er onduidelijk over de classificatie van een aantal contracten (eeuwigdurend/voortdurend). Naar verwachting komt hier geen materieel risico uit naar voren voor de jaarrekening (mede gezien de omvang van de boekwaarde). Wel hebben wij het college geadviseerd de beheersing van de gronden te verbeteren en jaarlijks te beoordelen in hoeverre sprake is van een eventuele lagere marktwaarde.

Verwerking bijdrage Duurzaam Bouwen in grondexploitaties voldoet niet aan het BBV

Gemeente Hellendoorn kent de systematiek dat bij de grondexploitaties per verkochte m² grond een bijdrage wordt geleverd aan de reserve Duurzaam Bouwen. Hiertoe zijn in de grondexploitaties toekomstige lasten ingerekend (storting in de reserve). Op basis van het BBV is het niet toegestaan om bijdragen aan reserves als kosten in de grondexploitaties in te rekenen. Dit kan alleen als er sprake is van een bovenwijkse voorziening met een concreet investeringsplan (inclusief aantoonbare relatie met de projecten). In dat geval zou de reserve ook omgezet moeten worden in een voorziening. Voor de komende jaren is in totaal circa € 300.000 aan kosten ingerekend in de grondexploitaties. Op basis van het BBV is dit niet toegestaan. Dit zou betekenen dat dit een positief effect zou hebben op het resultaat van de grondexploitaties. Gezien de risico's in de grondexploitaties is het derhalve niet wenselijk om verliesvoorzieningen nu bij te stellen. Derhalve kunnen wij voor 2013 instemmen met het handhaven van de kosten. Wel hebben wij het college geadviseerd dit bij de actualisering in 2014 te betrekken.

NIEGG Steen van Ommeren straat kent een stellig voornemen

Het project de Steen van Ommeren straat is in de jaarrekening gepresenteerd onder de niet in exploitatie genomen gronden (boekwaarde € 1,3 mln.). In 2012 is het project overgeboekt vanuit de materiële vaste activa. Daarnaast is conform vorig jaar een voorziening getroffen op het project van € 1,5 mln. Deze voorziening is gebaseerd op de verwachte toekomstige marktwaarde (verwacht toekomstig resultaat op het project). Op basis van het BBV is het alleen toegestaan om een project tegen de toekomstige marktwaarde te waarderen indien er een actueel raadsbesluit is over de concrete bestemming. In 2013 is concreet invulling gegeven aan de bevinding uit 2012. In de tweede bestuursrapportage is door de raad vastgesteld dat er concreet een stellig voornemen tot ontwikkeling voor dit project bestaat. Op basis hiervan kan het project tegen de toekomstige marktwaarde worden gewaardeerd. Hiertoe is een berekening gemaakt van de toekomstige inkomsten en uitgaven. Dit is de basis geweest voor een getroffen voorziening.

<i>Belangrijkste schattingen</i>	<i>Bevindingen</i>		<i>Toelichting</i>
	<i>2013</i>	<i>2012</i>	
Gehanteerde rekenrente			Het rentepercentage is in 2013 aangepast naar 4% (was 4,75%). Dit rentepercentage past in het landelijke beeld en is naar onze mening een evenwichtige inschatting.
Kostenstijging			Voor de kostenstijging hanteert de gemeente een percentage van 2% (vorig jaar 3%). Ook dit past in het landelijke beeld. In de inschatting van dit percentage is rekening gehouden met de huidige ontwikkelingen op de markt. Hierbij is zichtbaar dat de kosten minder hard stijgen en dat aanbestedingsvoordelen worden behaald. Op basis hiervan kunnen wij instemmen met dit percentage.
Opbrengstenstijging			Hellendoorn rekent bij woningbouw met een opbrengstenstijging van 0% tot en met 2015, vanaf 2016 wordt gerekend met een opbrengstenstijging van 2%. In 2013 is besloten om ook in 2015 geen opbrengstenstijging in te rekenen. Op basis van de huidige markt lijkt de huidige inschatting conform vorig jaar een optimistische inschatting. Uit het landelijke beeld blijkt dat veel gemeenten inmiddels met 0% opbrengstenstijging rekenen. Gemeente Hellendoorn heeft de opbrengstenstijging mede gebaseerd op het verrichte externe onderzoek. Het is daadwerkelijk de vraag in hoeverre vanaf 2016 een opbrengstenstijging kan worden gerealiseerd. Dit hangt ook af van de markt (vraag en aanbod) en het soort woningen dat in de markt wordt gezet. Dit betreft derhalve een onzekere factor in de waardering van de grondexploitaties. Ook ten aanzien van de bedrijventerreinen wordt gewerkt met een opbrengstenstijging. Zoals in voorgaande paragrafen verwoord, wordt bij 't Lochter III gewerkt met een opbrengstenstijging van 3% al in de komende jaren (vanaf 2014). Daarnaast wordt bij Haarle gewerkt met 2% opbrengstenstijging vanaf 2014. Beide uitgangspunten zijn naar onze mening aan de (zeer) optimistische kant en mede bepalend voor de verwachte resultaten.
Gehanteerde programmering			Zie ook eerdere paragrafen. De programmering en fasering lijken optimistisch
Verkoopprijzen	 / 	 / 	De verkoopprijzen zijn gebaseerd op een begin 2012 uitgevoerd extern onderzoek. Op basis van dit onderzoek zijn de grondprijzen aangepast in de grondexploitaties. De prijzen zijn mogelijk aan de optimistische kant doordat de afgelopen twee jaren de grondprijzen over het algemeen zijn gedaald. Hiermee is geen rekening gehouden in de grondexploitaties. Het is van belang dat in 2014 weer een actualisering van de prijzen wordt doorgevoerd, dit op basis van de huidige marktomstandigheden.
Waardering NIEGG			De niet in exploitatie genomen gronden zijn gewaardeerd tegen circa € 5 - € 7,50 per m². Dit is gebaseerd op de ligging van de grond (tegen woonwijk aan). De waardering is hierbij conform voorgaand jaar.

Controleverschil 	Voorzichtig 	Evenwichtig 	Optimistisch 	Controleverschil
---	--	--	---	---

Aanvaardbare bandbreedte – gebaseerd op materialiteitsoverwegingen

1.4. De overige jaarrekeningposten nader bekeken

Verwerking Soweco conform vorig jaar

U bent deelnemer in de gemeenschappelijke regeling Soweco (verder: Soweco) voor de uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW). In 2012 is door de raad de intentie uitgesproken om uit de gemeenschappelijke regeling te treden. Op basis daarvan is in de jaarrekening 2012 een beklemming op de algemene reserve vrij aanwendbaar opgenomen van € 1,2 mln. voor mogelijke uittredingskosten. In 2013 is door de raad besloten om voorlopig niet uit de gemeenschappelijke regeling te treden, mede gezien de omvangrijke kosten die hiermee gepaard gaan. De verwerking in de jaarrekening 2013 is conform vorig jaar. Hierbij is de beklemming in de reserve aangehouden. Bij de 1^e bestuursrapportage 2014 zal aan de raad worden voorgesteld de beklemming eraf te halen.

Risicomanagement op afgegeven garantstellingen

Uit de jaarrekening blijkt dat de gemeente eind 2013 voor een bedrag van € 104.545.000 borgstellingen of garantstellingen heeft verstrekt aan natuurlijke en rechtspersonen. Tot nu toe zijn hierop geen aanspraken gemaakt. Wij zien echter de laatste jaren dat hier wel steeds meer aanspraak op wordt gemaakt binnen uw sector. In dit kader is het van belang om uw garantstellingen systematisch te bewaken en hierop een risicoanalyse uit te voeren, waarbij aandacht wordt geschonken aan de mogelijke toekomstige aanspraken hierop. Het risico voor gemeente Hellendoorn is naar verwachting beperkt. Dit aangezien circa € 100 mln. garantstellingen betreft voor woningbouwcorporaties en het risico hierbij door de getrapte aansprakelijkheid (WSW zit hier nog tussen) beperkt is.

1.5. Uw jaarstukken geven voldoende inzicht

Wij hebben op hoofdlijnen de informatiewaarde van de jaarstukken beoordeeld. De jaarstukken 2013 bestaan volgens het BBV uit het jaarverslag en de jaarrekening.

Op zijn beurt bestaat het jaarverslag uit de programmaverantwoording en de verplichte paragrafen. De jaarrekening bevat de programmarekening, de balans en een toelichting op beide. Hieronder hebben wij per belangrijk onderdeel van de jaarstukken onze visie opgenomen ten aanzien van de leesbaarheid en kwaliteit van het desbetreffende onderdeel. Aandachtspunt betreft de toelichting op de grondexploitaties in detail. Nu blijkt onvoldoende uit de jaarrekening wat de boekwaarde is per project en welke voorzieningen zijn getroffen.

Wettelijke eisen worden nageleefd

Als uw accountant dienen wij ingevolge artikel 213, lid 3 onder d van de Gemeentewet te vermelden of uw jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening. Op basis van de uitgevoerde werkzaamheden hebben wij geen tekortkomingen of inconsistenties te melden op dit gebied.

Veel kleinere verschillen verklaren het verschil tussen begroting en werkelijke realisatie

Om inzicht te geven in het voorspellend vermogen van de gemeente, geven wij in onderstaand overzicht de verschillen weer zijn tussen de primaire begroting, de aangepaste begroting en de programmarekening 2013.

(in € 1.000)	Begroting voor wijzigingen	Begroting na wijzigingen	Realisatie	Vershil
Resultaat voor bestemming	(1.533)	(5.420)	(4.190)	1.230
Mutaties reserves	1.538	5.426	4.220	(1.206)
Resultaat na bestemming	5	6	30	24
In % van de omvangsbasis (totale lasten)	n.v.t.	n.v.t.	0,03%	

(tussen haakjes betreft een nadeel)

De belangrijkste afwijkingen tussen de bijgestelde begroting en de realisatie zijn in de jaarrekening toegelicht. Hierbij is per programma een toelichting opgenomen. Uit de analyse blijkt dat het verschil tussen de begroting en werkelijke realisatie wordt verklaard door vele kleinere verschillen.

De komende jaren komt er veel op gemeenten af. Denk hierbij aan vraagstukken rondom de implementatie van de decentralisaties en de ontwikkelingen binnen uw grondexploitaties. U hebt hierbij als raadslid een belangrijke verantwoordelijke rol binnen uw gemeente. Het is daarom van belang dat u op het juiste moment de juiste vragen kunt stellen, ook om inzicht te hebben in het voorspellende vermogen binnen uw gemeente. Gezien de toenemende complexiteit van de diverse gemeentelijke vraagstukken adviseren wij u aandacht te besteden aan de deskundigheidsbevordering van nieuwe raadsleden. Denk hierbij onder meer aan trainingen op het gebied van financiële sturing, decentralisaties en stuurinformatie en grondexploitaties.

1.6. De financiële positie van gemeente Hellendoorn vraagt uw aandacht

In ons accountantsverslag bij de jaarrekening 2012 hebben wij u in hoofdlijnen geïnformeerd over de financiële positie van gemeente Hellendoorn. In 2013 zijn hier geen grote veranderingen in ontstaan. De financiële positie vraagt uw aandacht. Hellendoorn kent een relatief omvangrijke schuldpositie. Dit met name door de grote projecten die in de afgelopen jaren zijn uitgevoerd. Dit heeft nadrukkelijk aandacht van het college. Er wordt actief gestuurd op het verbeteren van de financiële positie. Naar verwachting heeft dit de komende jaren een positief financieel effect. Hierbij bestaan echter nog wel grote onzekerheden ten aanzien van de financiële effecten van de decentralisaties. Hierover zal in de loop van 2014 meer duidelijk worden. Het college zal de raad hierover actief informeren.

Uw weerstandsvermogen is voldoende

Ondanks een stabiele financiële positie en meerjarig sluitende begroting, staat de gemeente bloot aan externe factoren zoals rijksbezuinigingen, ontwikkeling decentralisaties en claims. Een belangrijke graadmeter voor de financiële positie is het weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen laat zien in hoeverre de gemeente in staat is financiële tegenvallers op te vangen. In uw paragraaf weerstandsvermogen in de jaarrekening is dit nader uiteengezet en uitgesplitst in de weerstandscapaciteit en de risico's waarvoor geen (dekkings)maatregelen zijn getroffen. In onderstaande tabel hebben wij hiervan een samenvatting opgenomen:

(in € 1.000)	Incidenteel	Structureel	Totaal
A. Weerstandscapaciteit	9.000	1.300	10.300
B. Beleidsrisico's en bedrijfsrisico's	7.500	2.000	9.500
Tekort/overschot aan weerstandsvermogen (A-B)	1.500 overschot	(700) tekort	800 overschot

Hieruit blijkt dat incidenteel een overschot bestaat, maar structureel een tekort. In de komende jaren wordt gewerkt aan een structurele oplossing hiervoor. De paragraaf weerstandsvermogen is in 2013 verder ontwikkeld. Risico's zijn gekwantificeerd en hierbij is kort een toelichting per risico weergegeven. Dit is naar onze mening een positieve ontwikkeling.

1.7. Jaarrekening voldoet aan de vereisten uit de WNT

Wij hebben op grond van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) de naleving van de WNT door gemeente Hellendoorn gecontroleerd. De WNT is van kracht vanaf 1 januari 2013. De regelgeving is echter complex. In de loop van 2013 werd duidelijk dat de normen voor de uitvoering van de WNT niet altijd eenduidig waren. Hieraan is invulling gegeven door de publicatie van de Beleidsregels toepassing WNT (26 februari 2014) en de Regeling bezoldigingscomponenten WNT (26 februari 2014). Bij besluit van de minister van BZK d.d. 12 maart 2014 is besloten dat geen toezicht zal worden uitgeoefend op de naleving van de openbaarmakingsverplichting voor niet-topfunctionarissen zonder dienstbetrekking. Ook accountants hoeven op dit onderdeel geen controle uit te voeren.

De WNT-verantwoording van gemeente Hellendoorn is opgenomen in de toelichting van de jaarrekening. Hierbij is een toelichting opgenomen op de bezoldiging van de griffier en de gemeentesecretaris. Uit onze controle zijn geen verdere tekortkomingen gebleken waarmee niet wordt voldaan aan de vereisten uit de WNT

2. Uw interne beheersing is van een voldoende niveau

Tijdens onze interim-controle hebben wij de interne beheersing van gemeente Hellendoorn beoordeeld. Dit deel geeft u inzicht in de belangrijkste bevindingen

2.1. Wij hebben u afzonderlijk geïnformeerd over de interne beheersing

Eind februari 2014 hebben wij een brief gestuurd aan de raad met daarin opgenomen de belangrijkste aandachtspunten ten aanzien van de interne beheersing. Dit betrof onder andere:

- De noodzaak om de Nota grondbeleid te actualiseren (in 2014 wordt dit aan de raad voorgelegd);
- De toename van risico's bij verbonden partijen;
- De beheersing van grondexploitatie;
- De aanbestedingswet en de WNT.

Op basis van onze tussentijdse controle komen we tot de conclusie dat de interne beheersing van gemeente Hellendoorn van voldoende niveau is.

Aandachtspunt dat naar voren kwam bij de jaarrekeningcontrole is de interne controle op sociale zaken en WMO. Gebleken is dat de kwaliteit van de interne controles onvoldoende was. Op basis hiervan hebben wij aanvullende werkzaamheden verricht om zekerheid te krijgen bij de rechtmatigheid van de uitgaven. In 2013 is daarnaast de collegiale toetsing in het proces aangepast. Hierdoor vindt in het proces ook minder controle plaats op de toekenning van uitkeringen. Wij hebben het college geadviseerd hier in 2014 passende verbetermaatregelen voor te treffen. Uit de aanvullende werkzaamheden zijn geen onrechtmatigheden gebleken.

2.2. Er zijn geen bevindingen ten aanzien van uw IT-omgeving

Vanuit wet- en regelgeving is het vereist dat wij een reflectie geven op de betrouwbaarheid en continuïteit van uw geautomatiseerde gegevensverwerking. Uit onze controle blijkt dat er op dit gebied geen belangrijke aandachtspunten zijn die aan u dienen te worden gemeld. Indien u gebruik maakt van Windows XP willen we u erop wijzen dat deze versie binnenkort niet meer ondersteund wordt door de leverancier. Dit kan beveiligingsrisico's met zich meebrengen. Inmiddels heeft het college hierop actie ondernomen en zal in april tot conversie over worden gegaan naar een nieuwere versie van Windows.

2.3. Fraude, fouten en niet-naleving van wet- en regelgeving

De verantwoordelijkheid voor de jaarrekening berust bij het college van burgemeester en wethouders. Uit dien hoofde zijn zij verantwoordelijk voor het beschermen van het vermogen van gemeente Hellendoorn, het voeren van een afdoende financiële administratie en het in stand houden van een geschikt systeem van interne beheersing (waaronder procedures voor het waarborgen van de betrouwbaarheid en continuïteit van geautomatiseerde systemen en het voorkomen en opsporen van fraude, overige onregelmatigheden en fouten en niet-naleving van wet- of regelgeving). Wij hebben onze controle zodanig ingericht dat wij er redelijk, maar niet absoluut, zeker van kunnen zijn dat materiële afwijkingen in de jaarrekening (waaronder materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude) aan het licht zullen komen.

Onze controle bestond niet uit een uitvoerige controle van transacties zoals noodzakelijk zou zijn om fouten of fraude die niet hebben geleid tot materiële afwijkingen in de jaarrekening te kunnen opsporen. Het dient te worden onderkend dat het controleproces inherente beperkingen kent. Als gevolg van de aard van fraude, met name wanneer daarbij sprake is van verhulling door samenzwering en vervalsing van documenten, is het mogelijk dat bij een controle die is opgezet en uitgevoerd in overeenstemming met algemeen aanvaarde controlestandaarden materiële fraude niet wordt ontdekt.

Hoewel doeltreffende interne beheersingsmaatregelen het risico dat fouten en fraude zich voordoen of onontdekt blijven, doen afnemen, wordt dit risico hiermee niet weggenomen. Wij kunnen daarom niet garanderen dat eventuele fouten of gevallen van fraude ontdekt worden. Gegeven de inherente beperkingen van het controleproces en het interne beheersingssysteem kan en mag er niet op vertrouwd worden dat ons onderzoek alle fouten of gevallen van fraude aan het licht zal brengen.

Tijdens onze controle van de jaarrekening 2013 hebben wij geen aanwijzingen voor fraude gevonden.

2.4. *Hellendoorn is over op SEPA*

Op 1 februari 2014 is de regelgeving omtrent SEPA (Single Euro Payments Area) in werking getreden. Op 9 januari 2014 heeft de Europese Commissie voorgesteld een transitieperiode van zes maanden in te voeren. Dit betekent dat gedurende deze periode niet-naleving van de SEPA-regelgeving geaccepteerd wordt door banken. Niet-naleving van de SEPA-regelgeving kan gevolgen hebben voor de geautomatiseerde verwerking van betalingen, beheersingsmaatregelen en de kasstroom van gemeente Hellendoorn.

Tijdens onze tussentijdse controlewerkzaamheden met betrekking tot de jaarrekening voor 2013 hebben wij geconstateerd dat gemeente Hellendoorn op schema ligt voor tijdige implementatie. Inmiddels wordt vanaf 1 februari 2014 betaald via de SEPA-vereisten.

2.5. *Onafhankelijkheid gewaarborgd*

We hebben onze naleving van de externe standaarden, de wereldwijde onafhankelijkheidsstandaarden van PwC en de onafhankelijkheidsregels van gemeente Hellendoorn voor onze totale dienstverlening in 2013 bewaakt en bevestigd dat we aan deze onafhankelijkheidsverplichtingen hebben voldaan.

3. 2014 en verder

In dit deel gaan wij in op een aantal ontwikkelingen op het gebied van regelgeving en financiële verslaggeving die in 2014 en latere jaren gevolgen zullen hebben voor gemeente Hellendoorn.

3.1. Wij delen een aantal ontwikkelingen met u

Wijzigingen in het BBV in 2014

Met ingang van 1 juli 2013 zijn de wijzigingen in het Besluit begroting en verantwoording van kracht geworden. Hoewel deze wijzigingen nog niet van toepassing zijn op de jaarrekening 2013 dienen deze wel verwerkt te worden in de begroting 2014.

De wijzigingen betreffen voornamelijk tekstuele wijzigingen, maar er zijn ook enkele inhoudelijke wijzigingen die nadrukkelijk uw aandacht vragen. Wij brengen deze onderstaand onder uw aandacht.

BBV vraagt nadrukkelijker aandacht voor risicobeheersing

Het BBV kent een toegenomen aandacht voor risicobeheersing en de wijze waarop hier inzicht in wordt gegeven. Dit inzicht kan worden vergroot door in de paragraaf weerstandsvermogen inhoudelijker in te gaan op mogelijke ontwikkelingen (scenario's) en welke (beleidsmatige) opties er zijn om de financiële consequenties zo goed mogelijk te beheersen. Gemeente Hellendoorn kan op het gebied van risicomanagement verdere stappen ondernemen. Op dit moment is risicomanagement praktisch vormgegeven. Daarbij worden adequate interne controles door de organisatie uitgevoerd. Mede in het kader van de decentralisaties is het van belang om een adequaat werkend risicomanagementproces in te richten. Als basis hiertoe kan de (nog te actualiseren) nota risicomanagement dienen.

Het belang van de paragraaf verbonden partijen neemt toe

Vanwege het verwachte schrappen van de verplichte goedkeuring door gedeputeerde staten c.q. de minister van BZK voor het deelnemen in privaatrechtelijke rechtsvormen, neemt het belang van het geboden inzicht in de paragraaf verbonden partijen toe. Het is daarom noodzakelijk dat in de paragraaf verbonden partijen de meest actuele (financiële) informatie van deze partijen is opgenomen.

Uitbreiding van verplichte toelichtingen

Naar aanleiding van de vastgestelde wijzigingen in het BBV dient onder andere de volgende informatie te worden opgenomen:

- Per programma een overzicht van geraamde incidentele baten en lasten en de (beoogde) structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves;
- De informatie zoals genoemd in de WNT;

- Het opnemen van een extra categorie onder de materiële vaste activa, zijnde: 'investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven';
- Het opnemen van een extra categorie onder de voorzieningen, zijnde: 'de bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven'.

Voor een volledig overzicht van alle wijzigingen verwijzen wij u naar de bekendmaking van 25 juni 2013.

Overheveling onderhoud primair onderwijs vraagt uw aandacht in 2014

De Tweede kamer heeft op 18 februari 2014 het wetsvoorstel overheveling buitenonderhoud primair onderwijs aangenomen. Het wetsvoorstel ligt nu voor behandeling in de Eerste Kamer. Als de Eerste Kamer ook instemt met het voorstel, kan de wet per 1 januari 2015 in werking treden. Met deze wet worden de taken en het budget voor het buitenonderhoud en aanpassingen aan schoolgebouwen in het primaire en speciaal onderwijs overgeheveld naar de schoolbesturen. Door de (voorgenomen) wetswijziging vindt een uitname uit het Gemeentefonds plaats.

Op basis van dit wetsvoorstel dient Hellendoorn ook de gevolgen inzichtelijk te maken. Hierbij dienen concrete afspraken te worden gemaakt met de schoolbesturen over de te volgen procedures voor financiering van buitenonderhoud in 2014. In principe dienen de huidige procedures (formele aanvraag voor aanpassingen/onderhoud bij de gemeente) te worden gehandhaafd. Tevens dienen afspraken gemaakt te worden over een mogelijke bruidsschat.

Wet Hof en de Wet verplicht schatkistbankieren zijn van kracht

In december 2013 heeft de Eerste Kamer ingestemd met de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) en de Wet verplicht schatkistbankieren. Deze wetswijzigingen zijn van invloed op uw toekomstige beleid en de wijze van uitzetten van overtollige middelen. Het BBV is met ingang van december 2013 op deze aspecten aangepast en geeft aan dat met ingang van de jaarrekening 2014 enkele verplichte balansposten in de jaarrekening opgenomen dienen te worden.

Voor een nadere uiteenzetting van deze wijzigingen verwijzen wij naar het besluit van 13 december 2013, houdende wijziging van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten in verband met de invoering van verplicht schatkistbankieren, de totstandkoming van de Wet Hof en enkele andere wijzigingen.

De wijziging in de Algemene pensioenwet zal invloed hebben op de hoogte van uw voorziening per 31 december 2014.

Op 9 juli 2013 is de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers gewijzigd. Dit in verband met de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd en de pensioenrichtleeftijd. Deze wijziging heeft tevens gevolgen voor de uitgangspunten van de voorziening APPA vanaf 2014. Wij adviseren u voor komend boekjaar rekening te houden met deze uitgangspunten in uw berekening van de voorziening.

3.2. Wet Markt en Overheid vanaf juli 2014 van kracht

Op 1 juli 2012 is de Wet Markt en Overheid (WMenO), een wijziging van de Mededingingswet, in werking getreden. Overheidsorganisaties die nieuwe economische activiteiten verrichten, moeten sindsdien voldoen aan de gedragsregels uit die wet. Voor bestaande activiteiten geldt een overgangsperiode van twee jaar. Dit betekent dat uw organisatie vanaf 1 juli 2014 aan deze wet moet voldoen.

De WMenO richt zich op overheidsorganen die economische activiteiten verrichten

De WMenO geldt voor alle overheidsorganen die een economische activiteit verrichten en dat is eerder het geval dan over het algemeen wordt gedacht. Het belangrijkste kenmerk van een economische activiteit is namelijk het bestaan van concurrentie. Als dezelfde activiteit dus ook door de markt wordt aangeboden, is er al sprake van een economische activiteit in de zin van de WMenO en zijn de gedragsregels die de WMenO voorschrijft (mogelijk) van toepassing.

Verder betekent dit dat een dienst van algemeen (economisch) belang een economische activiteit wordt, als daar een markt voor ontstaat. Daardoor wordt de WMenO en zijn gedragsregels mogelijk alsnog van toepassing.

De gedragsregels van de WMenO

De WMenO streeft niet naar het ontmoedigen van economische activiteiten door overheden. De wet wil voorkomen dat overheden de markt verstoren. Daarom zijn vier gedragsregels opgesteld die overheden – afhankelijk van de activiteit – in acht moeten nemen. Dit betreffen de volgende gedragsregels:

- 1) **Funcatiescheiding:** Er moet een functiescheiding (organisatieonderdelen en personen) zijn tussen economische en publieke activiteiten.
- 2) **Gegevensgebruik:** Gegevens uit publiekrechtelijke bevoegdheden mogen niet voor economische activiteiten gebruikt worden, mits marktpartijen er ook over beschikken.
- 3) **Integrale kostprijsberekening:** Overheidsorganisaties moeten de integrale kostprijs die op de markt gebruikelijk is, in hun tarief doorberekenen (marktconform tarief).
- 4) **Bevoordelingsverbod:** Een overheidsorgaan mag zijn overheidsbedrijf geen voordelen verschaffen die andere marktpartijen niet ook krijgen.

Die gedragsregels zorgen ervoor dat overheden zich daadwerkelijk als een bedrijf gedragen en andere bedrijven niet benadelen door gebruik te maken van hun positie als overheid.

Overtreding van de gedragsregels heeft gevolgen

Vanaf 1 juli 2014 moeten al uw bestaande economische activiteiten – voor zover van toepassing – voldoen aan de gedragsregels. De WMenO negeren, brengt financiële risico's met zich mee. Hoewel de Autoriteit Consumenten en Markt (ACM) geen boete kan opleggen, wordt de (potentiële) overtreding wel formeel vastgesteld en een last onder dwangsom opgelegd. Private ondernemingen kunnen het besluit van de autoriteit vervolgens gebruiken om de betrokken overheidsorganisatie aansprakelijk te stellen voor geleden schade, bijvoorbeeld vanwege omzetederving.

Wij hebben het college geadviseerd in beeld te brengen welke gevolgen de WMenO voor uw gemeente heeft. Inmiddels is in 2014 een traject hiertoe opgestart door gemeente Hellendoorn.

3.3. Gemeente Hellendoorn krijgt in 2016 te maken met nieuwe regelgeving met forse impact op Vpb-plicht

De Europese Commissie heeft op 2 mei 2013 geoordeeld dat Nederland passende maatregelen moet treffen om de bestaande niet-onderworpenheid aan Vpb van overheidsbedrijven af te schaffen in verband met staatssteunaspecten. Overheidsbedrijven die economische activiteiten ontplooiën dienen op dezelfde wijze als private partijen aan vennootschapsbelasting te worden onderworpen. Mede door deze toenemende druk vanuit de Europese Commissie, wordt binnen het ministerie van Financiën momenteel gewerkt aan een nieuwe wetswijziging van de Vpb-plicht voor overheidslichamen.

Zowel vanuit de systematiek van de Wet Vpb als vanuit de gedachte om oneerlijke concurrentie te voorkomen (en zodoende een gelijk fiscaal speelveld te creëren), is eerder al een voorkeur uitgesproken voor de zogeheten 'ondernemingsvariant'. Hierbij worden de overheidsactiviteiten die een 'onderneming in fiscale zin' vormen, in de belastingheffing betrokken. De staatssecretaris geeft aangegeven deze variant verder te willen verkennen. In essentie betekent dit dat overheden die activiteiten die een 'onderneming in fiscale zin' vormen, verplicht zouden moeten afzonderen naar een aparte entiteit waardoor deze activiteiten in de heffing worden betrokken. Dit brengt echter allerlei consequenties, afbakeningsproblemen en uitvoeringsperikelen met zich mee. Denk hierbij niet alleen aan de mogelijke openingsbalansperikelen en financiële en administratieve gevolgen, maar bijvoorbeeld ook aan de juridische haalbaarheid van een eventuele afzondering van specifieke activiteiten.

De staatssecretaris heeft aangegeven dat het voorstel per 1 januari 2015 tot wet zal worden geheven. De nieuwe wetgeving zal vanaf 1 januari 2016 in werking gaan treden. De invoeringsdatum van 1 januari 2016 lijkt nog ver weg. Maar op dit moment kan nog geen concrete inschatting worden gemaakt van de mogelijke impact van de wijziging van de Vpb-plicht specifiek voor gemeente Hellendoorn. Desondanks verdient het aanbeveling de ontwikkelingen op dit gebied nauwlettend in de gaten te houden en hiervoor een werkgroep te formeren. Afhankelijk van de precieze situatie van gemeente Hellendoorn is het niet ondenkbaar dat uw organisatie de tijd hard nodig heeft om op de Vpb-plicht voor te sorteren c.q. haar positie te optimaliseren.

A. Bijlagen

A.1. Single audit Single information (SiSa)

Wij hebben in onze controle specifieke werkzaamheden verricht om een oordeel te kunnen geven over de getrouwheid en rechtmatigheid van de financiële verantwoordingsinformatie in de bijlage inzake SiSa bij de jaarrekening 2013 van gemeente Hellendoorn. Onze werkzaamheden varieerden van het beoordelen van de interne beheersing tot het uitvoeren van detailcontroles. In de bijlage bij de jaarrekening zijn twee typen indicatoren opgenomen:

- Indicatoren (bedragen en andere kwantitatieve gegevens, veelal prestatie-indicatoren), die van invloed zijn op de financiële vaststelling.
- Indicatoren, zonder invloed op de financiële vaststelling.

Voor de eerste indicator geldt dat er een relatie is tussen de jaarrekening en de bijlage. Wij hebben op deze indicatoren een reguliere rechtmatigheidscontrole uitgevoerd en indien specifiek gevraagd, is de deugdelijke totstandkoming van de indicator beoordeeld. De tweede indicator heeft normaliter geen directe relatie met de gemeentelijke jaarrekening. Deze indicatoren zijn noodzakelijk voor het departementale jaarverslag. Bij deze indicatoren hebben wij alleen de deugdelijke totstandkoming van de indicator beoordeeld en dus niet de rechtmatigheid vastgesteld.

Voor de bevindingen uit onze controle gelden op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden ('Bado') zwaardere rapporteringstoleranties dan voor andere onderdelen van de reguliere jaarrekening.

In dit rapport van bevindingen hebben wij per specifieke uitkering fouten en onzekerheden, boven een vastgestelde financiële grens, opgenomen voor zover deze niet door de gemeente zijn gecorrigeerd. De financiële grens is afhankelijk gesteld van de omvangsbasis van de regeling. De omvangsbasis wordt gebaseerd op de gevraagde indicator. Bij een gevraagde indicator van 'bestedingen gedurende het jaar' wordt de omvangsbasis bijvoorbeeld gevormd door de bestedingen in de regeling. De financiële grens is per specifieke uitkering:

- € 12.500 indien de omvangsbasis kleiner dan of gelijk is aan € 125.000;
- 10% indien de omvangsbasis groter dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk is aan € 1.000.000;
- € 125.000 indien de omvangsbasis groter is dan € 1.000.000.

De rapporteringstolerantie heeft geen consequenties voor de omvang en aard van de controle van specifieke uitkeringen. Het gaat alleen om het rapporteren van de waargenomen fouten en onzekerheden voortkomende uit de accountantscontrole.

Op basis van de Nota verwachtingen accountantscontrole uitgegeven door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties rapporteren wij door middel van onderstaande voorgeschreven tabel de geconstateerde fouten of onzekerheden per regeling.

Nr	Naam specifieke uitkering of overige	Totale fout of onzekerheid per specifieke uitkering	Totale omvang van de fout of de onzekerheid (in €)	Toelichting fout/onzekerheid
D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2014 (OAB)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
E1 o	Tijdelijke subsidieregeling Innovatieprogramma Mooi Nederland	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G1	Wet sociale werkvoorziening (Wsw)_gemeente 2013	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G1 A	Wet sociale werkvoorziening (Wsw)_totaal 2012	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G2	Gebundelde uitkering	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
G5	Wet participatiebudget (Wpb)_gemeente 2013	N.v.t.	€ 0	De indicator "aantal ingekochte contacturen bij een ROC" is conform de invulwijzer gebaseerd op het inkoopcontract. Uit de verantwoording van het ROC blijkt dat de werkelijke realisatie over 2013 beperkt lager uitvalt (227 uren).

A.2. *Bijlage Investeren met Gemeenten*

Met ingang van 2010 dient een aantal verkregen subsidies van de provincie Overijssel (Investeren met Gemeenten) volgens de SiSa-systematiek te worden verantwoord. Onderstaand is de tabel met bevindingen opgenomen:

Naam specifieke uitkering of overige	Totale fout of onzekerheid per specifieke uitkering	Totale omvang van de fout of de onzekerheid (in Euro's)	Toelichting fout/onzekerheid
Externe Veiligheid subsidie deel 1	€ 0	€ 0	N.v.t.
IMG De Koemaste	€ 0	€ 0	N.v.t.